

Wyke Potjer & Asceline Groot

HETKANWEL.

ANDERS WONEN

© 2021 Wyke Potjer & Asceline Groot

© 2021 hetkanWEL

Auteurs: Wyke Potjer en Asceline Groot

Fotografie: Marie van der Heijden

Fotografie cover: Wyke Potjer - *tiny house Mike Kreft en Floor Heijmans*

Ontwerp en opmaak: by Eefje

Eindredactie: Rinske Wels

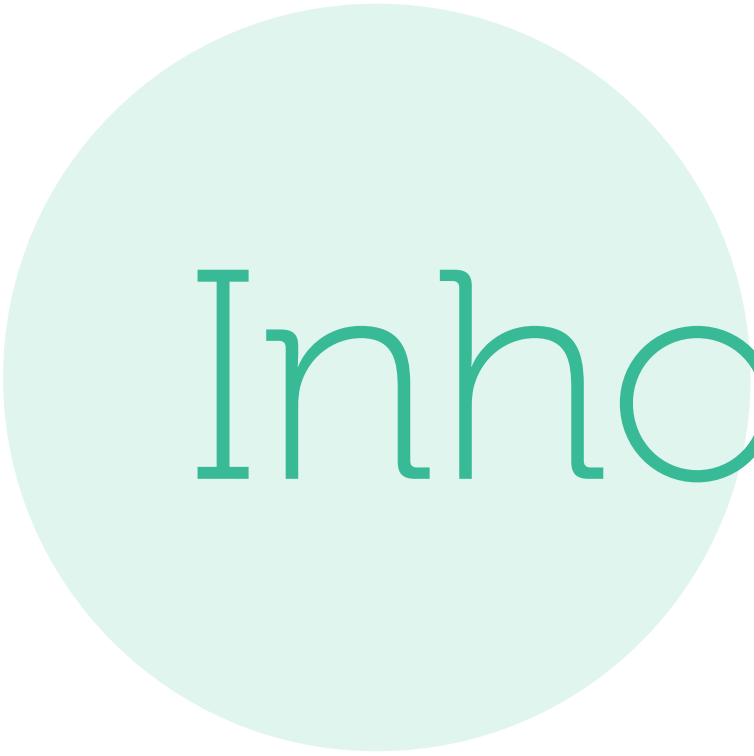
www.hetkanwel.nl

HETKANWEL.

ANDERS WONEN

Wyke Potjer & Asceline Groot

Inhoud

Inleiding	7
Wonen in het tijdelijke dorp Kleinhuizen	9
Compacter wonen? Begin met ontspullen	14
Het Anders Wonen ABC	16
In de Peel willen ze 10.000 tiny houses neerzetten	25
Wonen – de feiten	28
Fotoreportage Minitopia	29
Drijvende huizen hebben de toekomst	37
Drijven, dobberen en floaten op het water	41
5 tips om je eigen woondroom te realiseren	42
Erfdelen, aardehuizen en tiny houses: in Olst-Wijhe kan het allemaal wel	49
Duurzaam je huis inrichten, 5 tips van interieurstylist Iris van Asselt	54
Bob bouwt een huis van levende bomen	59
7 Levenslessen Anders Wonen	66
Voetnoten, extra informatie & fotoverantwoording	72

WE ARE
LIVING OUR
ADVENTURE!

Niks zo lekker als bij een goed glas wijn dagdromen over je toekomstige huis. Wat als alles mogelijk zou zijn en geld geen obstakel is: hoe zou je dan willen wonen? De mogelijkheden om anders te wonen zijn legio, maar voor velen van ons blijft het vaak bij dromen, als gevolg van die beruchte 'wetten en bezwaren' die in de weg staan. De markt is overspannen, er is een tekort van 331.000 woningen en voor 2030 moeten er zelfs een miljoen woningen worden bijgebouwd. Maar waar? En hoe? Er is een stikstofprobleem, woongrond is schaars, de bestemming van de grond is lastig te veranderen, gemeenten zijn soms star, financiering kan lastig zijn - zeker voor starters - en zelfbouw staat in Nederland nog in de kinderschoenen. Genoeg redenen om af te haken, maar zo zijn wij niet bij hetkanWEL.

We hebben wekelijks contact met woonpioniers, die zich niet laten afschrikken door procedures en regels. Die de kar met liefde (en een gezonde portie uithoudingsvermogen) trekken en als *early adopters* de weg effenen voor de rest van ons. Die laten zien dat de aanhouder wint, al vraagt het soms om een lange adem en een zekere flexibiliteit. En die graag hun verhalen en praktische tips delen zodat we straks allemaal kunnen wonen zoals in onze dromen.

Dit e-book is de eerste in een reeks, het vervolg op ons uitgebreide papieren boek dat in oktober 2020 bij uitgeverij Brandt verscheen, toegespitst op het thema anders wonen en bedoeld als afsluiter van de Anders Wonen maand.

Ook nu zijn we weer kriskras door Nederland gereisd om ons te laten inspireren door projecten als Kleinhuizen, Peel Natuurdorpen en Olstergaard. We interviewden pioniers over drijvende woningen en levende huizen (over een lange adem gesproken) en gingen in gesprek over de toekomst van het wonen. Met weetjes, tips, interviews en foto's ter inspiratie.

Met dit e-book hopen we je dat zetje te geven om ervoor te gaan en willen we je laten zien, dat je het wiel niet helemaal zelf hoeft uit te vinden. Er is een groeiende community van mensen die anders wonen en elkaar graag de helpende hand bieden. Veel leesplezier!

WYKE EN ASCELINE

De ultieme luxe van een vrijstaand huis

Wonen in het tijdelijke
dorp Kleinhuizen

Kleinhuizen ligt niet zo ver van de A28 verwijderd. Toch hoor je hier vooral stilte en in die stilte het geluid van zingende vogels die enthousiast de lente aankondigen. De week ervoor schaatsten we nog op natuurijs, maar nu zitten we zonder jas en met opgestroopte mouwen te genieten van de strakblauwe lucht en de februarizon. De eerste bij vliegt slingerend het tiny house van Natasja Oosterloo van der Weg binnen. We zitten aan haar picknicktafel thee te drinken en kijken uit over een zanderig terrein, omgeven door hekken en prikkeldraad. Langs de randen zijn tijdelijk vijftien tiny houses neergezet.

Het voorlopige onderkomen van Kleinhuizen heeft een bewogen geschiedenis. Ooit was het terrein een Amerikaanse militaire basis, het Lockerbie-proces vond hier plaats en tot slot is het een asielzoekerscentrum geweest. Uit die tijd stamt het prikkeldraad en het verwaarloosde voetbalveldje met de blauwe, plastic stoelen in de dug-out. Op de zanderige ondergrond is het raster van de weggehaalde betonplaten nog zichtbaar. Straks moet dit allemaal weer natuur worden. Heide om precies te zijn. In de tussentijd passen de tiny-housebewoners op het terrein en zijn er tuintjes aangelegd rondom de huisjes. Bij één staat zelfs een kleine kas.

TIJDELIJK WONEN IN KLEINHUIZEN

Ook bij Natasja piept het eerste groen voorzichtig omhoog rondom het houten terras voor haar deur. Als we even later een rondje maken over het terrein wordt er druk overlegd over het aanplanten van de moestuin. Het is lente en de groene vingers jeuken. "Op een tijdelijke woonplek is de kans natuurlijk aanwezig dat we het oogstseizoen niet vol kunnen maken," zegt Natasja. Toch besluiten ze het risico te nemen en te gaan zaaien, planten en stekken. Natasja heeft zelf net een plantenbieb gemaakt van resthout, die bij de poort naast de boekenbibliotheek komt te staan. Hier kan iedereen straks naar harte lust stekjes en planten uitwisselen.

"Ons tiny house hebben we laten bouwen, omdat mijn man en ik allebei twee linkerhanden hebben," zegt Natasja lachend. "Maar ik heb in de tussentijd heel wat bijgeleerd." Ze behoort tot de eerste lichting bewoners van Kleinhuizen, die in maart 2018 in eerste instantie tijdelijk neerstreken in Nieuwegein. "Het was een *placemaking project*, zoals dat zo mooi heet. Ze gingen er huizen bouwen, maar wilden in de tussentijd alvast laten zien hoe leuk het er wonen was. Er was plaats voor tien tiny houses, uiteindelijk stonden er acht. We hebben onze community daar Kleinhuizen genoemd. Deels, omdat het verwijst naar de kleine huizen waar we in wonen, maar ook omdat de wijk waar we toen woonden Rijnhuizen heette. Dit vonden we een leuke woordspeling."

OP ZOEK NAAR EEN NIEUWE PLEK

In oktober 2019 is de hele community naar deze nieuwe plek in Zeist verhuisd. “We wisten dat we na twee jaar weer weg moesten uit Nieuwegein. Een buurman heeft deze kans toen gelukkig gezien en de vastgoedbeheerder wilde het terrein wel exploiteren met tiny houses. We zijn binnen een maand verhuisd en kregen er zeven nieuwe tiny houses bij.” Dat ook deze plek tijdelijk is, zorgt wel voor enige onrust. “We hebben ons erbij neergelegd dat we waarschijnlijk niet met vijftien huisjes naar een nieuwe plek kunnen verhuizen, dus zijn we in wat kleinere groepjes op zoek naar nieuwe locaties, maar we hebben nog niks gevonden. Ik heb er geen slapeloze nachten van: ons huis is op wielen gebouwd, dus desnoods zetten we het tijdelijk op een camping neer, maar het zou fijn zijn als we een permanente plek kunnen vinden.”

Dat tiny-housebewoners graag op tijdelijke plekken wonen, is dan ook een misverstand. “Wij waren drie jaar geleden één van de eersten in Nederland. We hadden grond nodig om op te wonen en zijn als tussenoplossing op tijdelijke plekken neergestreken. Omdat we dit van tevoren wisten, hebben we ons huis op wielen gebouwd. Dat leek ons makkelijker. Ambtenaren zijn hierdoor gaan denken dat we tijdelijk willen wonen, maar wij wilden vooral flexibel zijn zodat we konden starten met ons woonproject en niet hoefden te wachten op een stuk grond waar we permanent kunnen settelen. Natuurlijk is er een klein percentage dat het heerlijk vindt om ergens één of twee jaar te wonen en dan weer verder te trekken, maar de meeste mensen met een tiny house willen een vaste plek.”

NIET TE DOEN, ZO HEET

"Ik wil echt een grotere plek voor de lange termijn vergroenen en een voedselbos aanleggen op een eigen stuk grond waar ik samen met een aantal burens kan laten zien hoe belangrijk bodem, water en groen is in het hele klimaatverhaal." Ze wijst naar een eenzame boom verderop op het terrein. "Hier kon ik dat van de zomer trouwens perfect laten zien. Tijdens de hittegolf was het niet te doen op deze kale vlakte, zo heet." Het huis van Natasja staat midden op het terrein, met geen plekje schaduw in de buurt. "Als je dan naar die boom toe liep, voelde je de koelte bijna op je afkomen. We hebben de natuur echt nodig."

Natasja werkt als ZZP'er aan projecten op het gebied van duurzaamheid en sociale cohesie. Naast haar tiny house heeft ze een oude schaftkeet neergezet (omgedoopt tot 'skeet') en verbouwd tot kantoor met drie werkplekken. "Het was de bedoeling dat ik daar zou werken, maar sinds corona is mijn man er vooral fulltime aan de slag," zegt Natasja lachend. Hij is IT'er en werkt de hele dag achter de computer. Vandaag maakt ook buurvrouw Karin gebruik van het kantoor. "Zo help je elkaar uit de brand, dat is het fijne van zo'n community."

Zelf vindt Natasja het helemaal niks om de hele dag achter een laptop zitten. "Het liefst ga ik de wijk in, werk ik aan vergroening en ben ik met mensen bezig. Daar krijg ik energie van en dat mis ik ook enorm." Als gevolg van de lockdown zit ze, net als zo veel anderen aan huis gekluisterd. Toch voelt ze zich nooit opgesloten. "Als je in de stad woont, lijkt het me

vele malen erger," zegt Natasja, die hiervoor met haar man in een huurhuis in Den Haag woonde. "Ik kan hier zo het bos in en mijn burens kan ik allemaal coronaproof zien. Het is alleen een beetje klein om binnen visite te ontvangen op anderhalve meter afstand."

TINY HOUSE ALS ULTIEME LUXE

Toen Natasja en haar man een paar jaar geleden gingen samenwonen in Den Haag kwam al vrij snel de vraag wat de volgende stap zou zijn. "Mijn man wilde een huis kopen, maar ik wilde dat absoluut niet. Ik vind het een benauwend idee om al je geld te investeren in stenen op één plek en te moeten werken om elke maand je hypotheek te kunnen ophoesten. Als je bovendien een regulier huis energieneutraal wilt maken, ben je heel veel geld kwijt. Toen ik tiny houses voorbij zag komen, wist ik meteen: dit is het! We hebben ons huis voor 60.000 euro laten bouwen, inclusief alle *off-grid*-apparatuur."

Haar huis heeft een metalen schil van damwandprofiel. Het regenwater kan opgevangen en gefilterd worden, al is dat op deze plek niet nodig. "Hier hebben we gewoon een wateraansluiting." De wc is een composttoilet, al is die op deze tijdelijke locatie bij wijze van uitzondering ook aangesloten op het riool. De zonnepanelen zorgen voor stroom. Aan de buitenkant is het huis betimmerd met hout, voor de sier, en heeft grote ramen. "Ik vind het een ultieme luxe dat we ons eigen, vrijstaande huis hebben kunnen bouwen en inrichten op basis van onze eigen wensen en behoeften. ●

Compacter wonen? Begin met ontpullen

Altijd als Marina van der Wal ging kamperen, voelde ze zich ontzettend gelukkig in de kleine ruimte waar ze verbleef. Met heel weinig spullen. Dat gevoel wilde ze permanent ervaren. Eind 2018 maakten zij en haar partner Gideon de beslissing om in een Tiny House te gaan wonen. Ze vonden een plek in Falgatuinen in Den Helder en samen met een architect ontwierpen ze hun nieuwe huis, dat in juli dit jaar wordt opgeleverd. Om daar te kunnen wonen, besloten ze alvast rigoureus te ontpullen. Hoe ze dat hebben gedaan, vertelt Marina.

“Ons Tiny House wordt 32 m2. Om daar comfortabel in te wonen, wil je niet omkomen in de spullen. We moesten dus van heel veel dingen afscheid nemen. Op een gegeven moment kwam ik onze slaapkamer binnen en zag ik Gideon op de rand van het bed zitten, met van alles om zich heen en ik zag aan de blik in zijn ogen hoe moeilijk hij het vond om er afscheid van te nemen.”

1 Erken het verhaal van je spullen

“Afscheid nemen is moeilijk. Spullen zijn onderdeel van je identiteit en hebben een verhaal. Mijn ouders overleden toen ik 24 was. Eén van hun stoelen nam ik mee naar mijn huis en met die stoel heb ik zo veel meege maakt. Ik heb op die stoel gehuild om mijn scheiding, goede gesprekken gevoerd en mijn kinderen gevoed en getroost. Hij rook zelfs nog naar de kat van mijn ouders, die er altijd op lag. En toch moest hij weg.”

2 **Neem echt afscheid**

“Samen met Gideon ben ik met de stoel naar de stort gegaan. Ik heb hem op de rand van een bak gezet en uitgebreid bedankt. Ik had dat geleerd uit het boek van opruimgoeroe Marie Kondo. Ik vond het altijd een beetje overdreven, maar op dat moment voelde het heel prettig. Uiteindelijk gaf Gideon de stoel het laatste zetje. Dat kon ik niet, maar daarna was het ook goed.”

3 **Doe spullen niet te gemakkelijk weg**

“Wij zijn eigenlijk een soort schatbewaarders. Ik vond het bijvoorbeeld ook lastig om kleding weg te doen, omdat die zo veel over me zeggen. Toch moet je goed nadenken over wat je wegdoet. Als wegdoen leidt tot een gevoel van verlies, creëer je daarmee juist geen ruimte omdat die ruimte zich dan vult met verdriet in plaats van het gevoel van vrijheid. Dat maakt het nu net zo lastig.”

4 **Stel voor je kleding een capsule wardrobe samen**

“Uiteindelijk is het me gelukt om een selectie van mijn kleding te maken. Daar stelde ik een capsule wardrobe mee samen die bestaat uit 37 items, die ik op allerlei mogelijke manieren kan combineren. En gek genoeg heb ik nog steeds wel eens spullen in de kast liggen, die ik niet draag. Die kunnen dus alsnog weg.”

5 **Ontspullen in fases**

“Van mijn boeken kon ik in eerste instantie echt geen afscheid nemen. Die moesten mee. Op dit moment wonen we in een huurhuis. Van verhuisdozen heb ik een boekenkast gemaakt, maar als ik nu af en toe naar mijn boeken kijk, denk ik bij sommige toch ‘misschien kunnen die wel weg’. Soms gaat ontspullen dus gewoon in fases.”

Het Anders Wonen ABC

3D-PRINTER

In Tsjechië rolde het eerste tiny house in 2020 uit de 3D-printer. Met een speciale robotarm werd het huisje binnen 48 uur geprint. Ook in Eindhoven kun je straks wonen in een 3D-geprint huis: daar wordt een wijk van vijf huizen geprint. Dat scheelt bouwkosten, CO2-uitstoot en bouwafval.

AARDEHUIS

Een aardehuis, of *earthship*, wordt gebouwd van hout, stro, aarde, autobanden, klei en andere natuurlijke en gerecyclede materialen. Het is grotendeels zelfvoorzienend en maakt optimaal gebruik van de zon door grote ramen aan de zuidkant te plaatsen. Het idee komt oorspronkelijk van de Amerikaanse architect Michael Reynolds. In Nederland staat een hele wijk met aardehuizen in Olst-Wijhe.

ADULTDORM

De *adultdorm* richt zich op twintigers in grote steden. Zij hebben behoefte aan flexibiliteit, het delen van voorzieningen en een community-gevoel. Dit wordt ook wel co-living genoemd.

ANTI-KRAAK

Antikraak wonen is een manier om gebruik te maken van leegstaand onroerend goed, zoals huizen, schoolgebouwen en kantoren. Een kleine groep mensen mag er voor weinig geld tijdelijk wonen en zorgt ervoor dat het pand niet gekraakt wordt.

BOOMHUT

Een boomhut is een magische plek, die de ene dag het hoofdkwartier van je geheime club is en de andere dag een plek om te mediteren. Er zijn ook hele woningen als boomhut gebouwd, want ook een boomhut kan je zo luxe of simpel maken als je zelf wil.

BREEAM

Dit is een afkorting voor Building Research Establishment Environmental Assessment Method. Een hele mond vol voor een duurzaamheidskeurmerk voor gebouwen met minimale milieu impact. Eens per jaar worden er awards uitgereikt aan projecten en organisaties die voorlopen in hun duurzaamheidsprestaties. Zo won het nieuwe hoofdkantoor van Triodos Bank een Breeam Award.

COLLECTIEF WONEN

Collectief wonen is een verzamelnaam voor allerlei projecten waar mensen besluiten om samen te gaan wonen. Dat kan bijvoorbeeld in één huis zijn, in meerdere huizen bij elkaar of met verschillende tiny houses op één terrein. Alles is mogelijk. Als het maar samen is.

COMPACT WONEN

Bij compact wonen maak je optimaal gebruik van de ruimte en het natuurlijke licht. Je houdt je woonoppervlak zo compact mogelijk en verkleint zo je ecologische voetprint. Je hoeft niet in een tiny house te wonen om te wonen. Het kan ook op wat meer vierkante meters.

CPO

Dit is de afkorting voor Collectief Particulier Opdrachtgeverschap. In plaats van projectontwikkelaars zijn het hier de bewoners die als groep een eigen woonproject willen realiseren. Vaak doen ze dit vanuit een vereniging, coöperatie of stichting.

DRIJVENDE HUIZEN

In principe verschilt een drijvend huis niet zo heel veel van een woonboot, behalve dat drijvende woningen vaak worden ontwikkeld in een groep. Denk aan de drijvende wijk in het Amsterdamse IJburg of aan Schoonschip in Amsterdam-Noord. Je hebt trouwens ook een drijvende boerderij en een dobberend bos in Rotterdam.

DUURZAME WONING

Een duurzame woning is een huis waar op allerlei mogelijke manieren energie wordt bespaard. Denk aan een warmtepomp die de cv-ketel vervangt, zonnepanelen voor het opwekken van elektriciteit, een zonneboiler voor warm water, goede isolatie en natuurlijk voldoende ventilatie.

ECOWIJK OF ECODORP

In een ecowijk of ecodorp wordt duurzaam en groen gebouwd door een groep bewoners. De materialen zijn *biobased*, regenwater wordt opgevangen en gefilterd en er is vaak een gezamenlijke moestuin en/of voedselbos. Je vindt er steeds meer in Nederland. Denk aan ecodorp Bolderburen of Boekel of ecowijk Aardehuizen in Olst, Strowijk in Nijmegen of Schoonschip in Amsterdam.

ERFDELEN

Erfdelen gaat over sociaal, duurzaam en kleinschalig samenwonen in een buitengebied, waarbij je met elkaar leeft en voor elkaar zorgt. Je deelt dus een erf. Vaak gaat het om oude boerderijen die opgeknapt moeten worden. Hierdoor loopt het platteland niet leeg en kunnen mensen dichtbij de natuur wonen.

ENERGIENEUTRAAL

Energieneutraal wordt ook wel nul op de meter genoemd. Het zijn milieuvriendelijke en comfortabele woningen waar het niet tocht, gelijkmatige warm is en een constante aanvoer van frisse lucht is. De energiekosten zijn zeer laag.

GROENE DAKEN

Je ziet ze steeds vaker: groene daken op schuren, huizen en woonboten. Een groen dak vangt het regenwater beter op, biedt leefruimte voor insecten en bijen en zorgt voor verkoeling in de zomer.

HOUTBOUW

Houtbouw wordt (weer) populairder om woningen of zelfs hele wolkenkrabbers (zogenaamde *timber towers*) mee te bouwen. Amsterdam heeft zelfs vastgesteld dat het aandeel van hout in de woningbouw in 2025 20% moet zijn van het totaal. Hout bouwt sneller en is milieuvriendelijker, omdat bij de productie veel minder CO₂-uitstoot vrijkomt dan bij de productie van beton, kunststof en metalen. Bovendien slaat hout CO₂ op.

HUURKOOP

Een constructie die huurders de kans geeft om na twee jaar huren een huis te kopen voor een vooraf vastgestelde prijs. Vaak moet je dan nog wel zelf investeren in de woning, door haar te verbouwen. Het kan ook gaan om een voormalig kantoorpand of een school. Het is hoe dan ook een kluswoning.

IGLO

Een iglo, ofwel een *dome home* wordt in Nederland niet gebouwd van ijs, maar van een alternatief voor beton. Denk aan aardezakken, hout, kurk of *aircrete*, een schuimachtige substantie gemaakt van luchtbubbels en cement.

KANGOEROEWONING

Een kangoeroewoning is een combinatie van twee (zelfstandige) woningen onder één dak. De woonruimtes hebben allebei een eigen voordeur, maar zijn gemakkelijk met elkaar te verbinden. In een kangoeroewoningen kunnen ouders en kinderen samen, maar toch apart, wonen. Met de hele familie onder één dak dus. Het wordt ook wel een meergeneratiewoning genoemd.

KASWONING

Wonen in een kas, dat kan! In Zweden bouwde een stel een kas om hun huis heen. Zo hebben ze het lekker warm in de winter en eten ze het hele jaar door groente en fruit uit hun eigen 'tuin'. Ook in Nederland vind je kaswoningen: in Culemborg staat een hele wijk en in Amsterdam-Noord vind je het KasHuis.

KNARRENHOF

Het Knarrenhof heeft het idee van de oude hofjes overgenomen waarin jonge ouderen en oudere jongeren zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen en elkaar graag een handje helpen. 'Hét alternatief voor mantelzorg' volgens de initiatiefnemers. De vraag naar deze vorm van wonen is groot: er bestaan verschillende wachtlijsten voor in de gemeenten waar aan een Knarrenhof wordt gewerkt.

LEVENDE WONING

Een levende woning bestaat uit levende bomen, die met elkaar verbonden worden en uitgroeien tot één grote boom. In Dalfsen wordt gewerkt aan het eerste levende huis van de wereld.

MICRO - APPARTEMENT

Een micro-appartement is tussen de 15 en 40 m² groot. Dat is klein, maar door de praktische indeling zijn ze heel comfortabel. In een micro-appartement heb je alle voordelen van wonen in de stad, maar zonder de torenhoge vaste lasten.

NATUURINCLUSIEF WONEN

In Olst wordt gebouwd aan een natuurinclusieve wijk waarbij het groen net zo belangrijk is als de huizen. Zo voelen vogels, insecten en andere dieren zich straks net thuis in deze wijk als mensen. De woningen worden duurzaam en circulair gebouwd.

NOMADEN

Nomaden willen zich niet binden aan één plek en zoeken de vrijheid op. Ze wonen bijvoorbeeld in een bus of camper, maar zitten soms ook tijdelijk in een vakantiehuisje of passen op huizen (en huisdieren) van anderen. Vaak noemen ze zichzelf dan 'stadsnomaden', omdat ze binnen de steden van woning naar woning trekken.

OFF GRID

Off grid betekent dat je geen gebruik maakt van nutsvoorzieningen, zoals gas, water en elektriciteit. De bewoners vangen regenwater op of pompen water uit de grond, dat ze filteren. Zonnepanelen zorgen voor de elektriciteit en een composttoilet maakt de riolering overbodig.

PAUZELANDSCHAP

Een tijdelijk, braakliggend terrein dat prima gebruikt kan worden voor bijvoorbeeld tijdelijke woningbouw. Denk aan Minitopia in Den Bosch dat op een oude milieustraat ligt en waar demontabele en verplaatsbare woningen zijn gebouwd door de bewoners zelf.

STROWIJK

In Nijmegen vind je de Strowijk Iewan. Hier zijn de woningen gebouwd met een houten skelet, dat is opgevuld met strobalen en met een dikke laag leemstuc is afgewerkt. Het stro zorgt voor een goede isolatie en is bovendien goedkoop bouw materiaal. Alles is zo ecologisch mogelijk gebouwd.

TINY HOUSE

Een tiny house is een volwaardige, duurzame woning met een oppervlakte tussen de 15 en 50 m², dat permanent bewoond wordt. Sommige tiny houses staan op wielen, anderen vast op de grond. Veel tiny-housebewoners wonen nu nog op een tijdelijke plek, maar de meerderheid wil graag een vaste plek met veel groen.

VANLIFE

Vanlife is de populaire hashtag op Instagram voor mensen die wonen in een camper of *van* wonen, zoals een busje in het Engels heet. Met een camper ben je vrij om te gaan en te staan waar je wilt, het is goedkoop, duurzaam en avontuurlijk.

VERTICAAL BOS

Het *Bosco Verticale* in Milaan bestaat uit twee wolkenkrabbers, ontworpen door architect Stefano Boeri, waar 800 bomen in verwerkt zijn. Het is een voorbeeld van hoe je op een klein oppervlak in de stad toch zo veel mogelijk groen kunt creëren. Ook in Utrecht wordt gewerkt aan een verticaal bos in het hartje van de stad: *Wonderwoods* heet het.

VRIENDEN BOERDERIJ

Steeds meer mensen beslissen om met vrienden een huis te kopen, dit op te knappen en er te gaan wonen. Het is vooral voor jongeren een interessante manier om toch een eigen huis te kunnen kopen. Daarnaast is het gezellig, efficiënt en duurzaam omdat alle voorzieningen gedeeld worden.

WIKIHOUSE

Dit is een open-sourceproject voor het ontwerpen en bouwen van huizen. Doel is om de bouw van duurzame woningen met een beperkt gebruik van grondstoffen te democratiseren en vereenvoudigen. In 2018 werd het eerste WikiHouse van Nederland opgeleverd in Almere.

WOONCOÖPERATIE

Het idee is hetzelfde als bij een woningcorporatie, namelijk je krachten bundelen om zo betaalbare huurwoningen te creëren. Maar daar waar de corporaties door de tijd heen vaak gefuseerd zijn tot grotere organisaties, nemen de bewoners met de nieuwe wooncoöperaties het heft weer in eigen hand. Zo richtten bewoners in Amsterdam De Warren op, waarmee ze betaalbare huurhuizen voor leden van de coöperatie bouwen op IJburg. Het draait hier om zelfbeheer en zelforganisatie.

WOONGEMEENSCHAP

Een woongemeenschap is een steeds populairdere vorm van wonen. Vrienden en families beslissen om samen te gaan wonen, voorzieningen te delen en voor elkaar te zorgen.

YURT

Wonen in een yurt is, net als in een tiny house, een minimalistische vorm van wonen. De yurt is een ronde tent, die oorspronkelijk uit Mongolië komt. Het is in Nederland inmiddels een steeds vaker voorkomende accommodatie voor de vakantieganger, maar sommige mensen kiezen ervoor om permanent in een yurt te wonen. Het is goedkoop, vaak buiten in de natuur, heel eenvoudig en daarom ultiem duurzaam en ontspannen.

ZEECONTAINER

Zeecontainers worden steeds vaker omgebouwd tot huizen. Door ze als legoblokjes aan elkaar te koppelen, bouwen sommige architecten er zelfs volledige villa's van. Het kan zo gek worden als je zelf wilt. De oorspronkelijke, vrolijke kleuren op de buitenkant van de containers blijven vaak onaangetast.

ZELFVOORZIENEND WONEN

Een zelfvoorzienend huis is vaak *off grid* (zie hierboven), maar het kan ook betekenen dat je in je eigen levensonderhoud voorziet, bijvoorbeeld met een voedselbos of moestuin.

Een slimme combinatie van natuur, landbouw en klein wonen

In de Peel willen ze
10.000 tiny houses neerzetten

Het is een ambitieus plan: 3.500 hectare nieuwe natuur, 10 miljoen nieuwe bomen, 10.000 tiny houses en financiële zekerheid voor boeren. Dat is wat Stichting Peel Natuurdorpen de komende tien jaar wil bereiken. Om te laten zien hoe dat eruit gaat zien, is het eerste huisje in februari 2021 geplaatst, bij wijze van uitzondering in een stuk bestaand bos. Want uiteindelijk is het de bedoeling dat er rondom de tiny houses nieuwe natuur wordt aangelegd, die de biodiversiteit vergroot en het landschap verbetert.

“De Peel, een natuurgebied op de grens van Noord-Brabant en Limburg, is oorspronkelijk moerassig, met veel vennen en heidevelden. Tot het in de jaren '20 van de vorige eeuw ontgonnen werd en vanachter de tekentafel veranderde in een rechttoe rechtaan landschap,” vertelt Pierre Bos. Hij is voorzitter van Peel Natuurdorpen, burgemeester van de gemeente Boekel en geboren en getogen in de Peel. Samen met Annie Martens en Jan Ottens heeft hij de ambitie om de Peel te veranderen in een coulisselandschap met bosschages, houtwallen, heggen, poelen, meanderende beken en kruidenrijk grasland. “Ik zou nog niet willen zeggen dat we Zuid-Limburg of de Achterhoek naar de kroon willen steken, maar het moet een divers gebied worden waar het heerlijk fietsen en wandelen is en waar variatie de boventoon voert.”

WONEN, LANDBOUW EN NATUUR

Met dit plan brengt de stichting verschillende maatschappelijke thema's bij elkaar. “Met de komst van 10.000 tiny houses pakken we het woningtekort aan en zorgen we ervoor dat mensen op een betaalbare manier in de natuur kunnen wonen,” vertelt Bos. “De verhuur van de tiny houses zorgt voor vaste inkomsten voor de landeigenaar, oftewel de boer. Hierdoor ontstaat een nieuw soort gemengd boerenbedrijf, waar niet minder geboerd wordt, maar anders. Met meer ruimte voor natuur-inclusieve, kringlooplandbouw en minder gedoe met stikstof. Dat is uiteindelijk beter voor de bodemkwaliteit en de biodiversiteit. Tot slot zorgt de aanleg van nieuwe natuur rondom de tiny houses voor landschapsverbetering.”

“We beginnen met 100 hectare landbouwgrond dat in natuur wordt omgezet. Hier komen maximaal drie tiny houses per hectare te staan. De boer moet er als verhuurder voor zorgen dat de bewoners zich prettig voelen, dus er moet absoluut sprake zijn van een klik. Maar verder zijn de bewoners vrij om zelf dingen te doen, zoals het aanleggen van een moestuin, zolang dit maar in goed overleg gebeurt. Het verhuren van huisjes is een nieuwe rol voor de meeste boeren. Dat is misschien even wennen, maar uiteindelijk is het lucratiever dan het verbouwen van maïs.”

EEN PARELSNOER DOOR DE PEEL

“Het gaat hier echt om een gebiedsvisie,” benadrukt Bos nog eens. “Het is dan ook niet de bedoeling dat we 10.000 tiny houses als pepernoten over het landschap uitstrooien. De huisjes en de nieuwe natuur moeten als een parelsnoer door de Peel liggen.”

Met de belangstelling van potentiële bewoners zit het wel goed. “We maken geen reclame, maar er hebben zich toch al 1.700 belangstellenden voor de tiny houses gemeld via onze website.” Alleen moeten de bestuurders en boeren nog wel mee met dit plan. “De boeren reageren tot nu toe divers,” zegt Bos. “Een aantal wil meewerken, maar er is ook weerstand. Deze boeren hebben in de loop der tijd een zekere argwaan opgebouwd tegenover plannen en ideeën die anderen voor hen bedenken, met alle bijbehorende regelgeving en gedoe van dien. En dat begrijpen wij ook. Jan Ottens, de bedenker van het plan, is zelf boer en Annie en ik komen ook uit de omgeving. Dat scheelt in het hoog houden van het enthousiasme en het warm maken van de boeren voor dit plan.”

rechts Pierre Bos

DE BESTUURDERS

Daarnaast is het een uitdaging om de bestuurders op alle niveaus mee te krijgen in dit plan. "We hebben hier te maken met 14 Peelgemeenten, twee waterschappen en twee provincies," legt Bos uit. "Nederland is een fantastisch land waarin we geweldig goed kunnen ordenen. Dat betekent alleen ook dat we te maken hebben met systemen en structuren. Degene die over natuur gaat, kijkt anders naar de omgeving dan degene die over ruimtelijke ordening gaat. Zij moeten het plan toetsen aan wat is vastgelegd in een verordening of beleidsplan en dan is de kans groot dat het spaak loopt, omdat er ergens in het systeem een rood kruisje verschijnt. Wij proberen dan actief mee te denken en te kijken hoe we eventuele belemmeringen kunnen oplossen. Maar voordat het door al die teams is bekeken, ben je maanden en soms zelfs jaren verder."

Volgens Bos moet je als bestuurder een zekere voortvarendheid en lef hebben. "Je moet over de beperkingen in het systeem heen durven stappen, in mogelijkheden durven denken en meekijken met de wensen en behoeften van de bewoners en boeren." Met Peel Natuurdorpen merkt hij ook dat je een doorzetter moet zijn. "Het gaat nou eenmaal niet van de ene op de andere dag. Alles moet kloppen. Er zijn kwalitatieve eisen, iemand moet veilig en rustig in zo'n tiny house kunnen wonen, maar je moet ook nadenken over vragen als: wat gebeurt er als de boer het land en het bedrijf verkoopt? Voor dit soort projecten heb je een lange adem nodig, maar als je in de Peel bent opgegroeid heb je een zekere taaiheid meegekregen. Mijn grootouders zijn in de jaren '20 letterlijk de Peel ingetrokken om hier te pionieren. Ons past het wel om een voorbeeld te nemen aan die grootouders. Ook wij zijn met dit plan aan het pionieren." ●

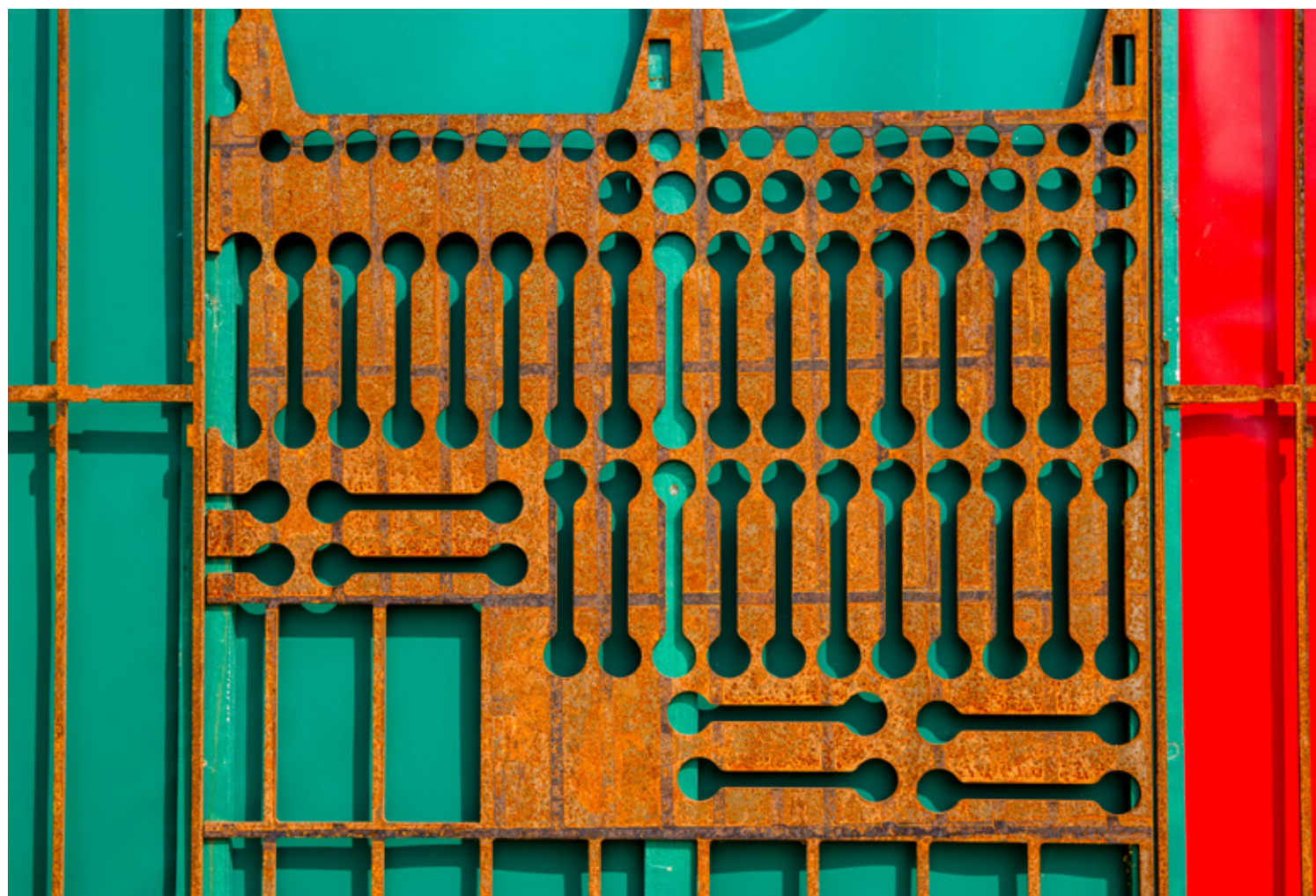
Wonen – de feiten

- We hebben een tekort van 331.000 woningen in Nederland. Dat is 4,2% van de huidige woningvoorraad¹.
- De bevolking stijgt naar verwachting van bijna 17,5 miljoen (nu) naar 18,8 miljoen in 2035¹.
- Het aantal éénpersoonshuishoudens zal naar verwachting groeien tot 3,5 miljoen² in 2030. In 2020 was dat nog 3,1 miljoen, bijna 39% van alle huishoudens³.
- Om het tekort aan woningen op te vangen, moeten er 1 miljoen woningen bijgebouwd worden voor 2030, zo staat in het woonakkoord⁴. Om dit te halen moet het bouwtempo omhoog geschroefd naar 100.000 woningen per jaar.
- Bouwmaterialen als staal en beton zijn samen (inclusief transport) goed voor 15% van de wereldwijde CO2-uitstoot⁵.
- De CO2-uitstoot van een gemiddeld Nederlands huishouden van 2,2 personen bestaat voor 19% uit 'energie in huis'. Dat is net zo veel als autorijden, ov en vliegen bij elkaar⁶.
- In 2020 stonden er 4.500 gebouwen van de overheid leeg. Dat kan bijvoorbeeld een kerk, school of welzijnsinstelling zijn. Het gaat in totaal om ongeveer 1,8 miljoen m²⁷.
- In 1900 hadden we in Nederland per persoon een krappe 8 m² om op te wonen. Nu is dat 65 m² per persoon. Dat is bijna 50% meer dan de gemiddelde Europeaan⁸.
- Van de mensen met verhuisplannen, wil 43% naar een kleinere woning, bijvoorbeeld omdat de kinderen niet meer thuis wonen.
- Van de lezers van hetkanWEL zou 18% wel in een tiny house willen wonen.
- Uit onderzoek van Tiny House Nederland (2018) blijkt dat meer dan de helft van de tiny-house bewoners tussen de 40 en 60 jaar is⁹.
- Zij willen het liefst op het platteland, in de natuur of aan de rand van een middelgrote stad wonen. Het merendeel wil op een vaste plek wonen in plaats van een tijdelijke.
- 77% van de lezers van hetkanWEL zou het liefst verhuizen naar een plek in de natuur, terwijl 63% momenteel in de stad woont.
- Van onze lezers wil 64% zelfvoorzienend wonen.
- Door het coronavirus stakte de groei van de bevolking in de 10 grootste gemeenten in 2020¹⁰, onder andere doordat er minder studenten naar de stad kwamen en de immigratie van onder meer expats daalde¹¹.
- De kleinere gemeenten rondom de Randstad groeiden wel. Er was ook een sterke groei buiten de Randstad, bijvoorbeeld in Zeeland en Overijssel¹².
- We gooien in Nederland jaarlijks 250.000.000 kilo aan interieurafval weg, waarvan slechts 10% wordt hergebruikt. In Europa is dat 11 miljard kilo¹³.

Fotoreportage Minitopia

Vorige zomer gingen we voor ons boek *hetkanWEL*, voor een groener, eerlijker en leuker leven langs bij Minitopia aan de rand van Den Bosch. Hier staan 29 zelfgebouwde woningen op groene terpen op een oude milieustraat. De bewoners hebben een tijdelijke woonvergunning van 5 jaar gekregen. De huizen die er staan zijn allemaal verplaatsbaar en/of demontabel. Minitopia is een initiatief van architect Rolf Boxmeer en artistiek leider Tessa Peters van *ReZone*. Uiteindelijk willen zij in heel Nederland dit soort woonplekken voor elkaar krijgen.

Macabebe, Fillipijnen

De zeespiegel stijgt, terwijl de bodem daalt

Drijvende huizen
hebben de toekomst

De zeespiegel stijgt, terwijl tegelijkertijd de bodem daalt. En vooral dat laatste is voor kuststeden een grote bedreiging, zo concludeerden Britse wetenschappers in maart 2021 in het academische tijdschrift *Nature Climate Change*. Volgens hen hebben kustbewoners wereldwijd te maken met een bodemdaling van 4,3 tot 6,4 mm per jaar. “In de Filipijnen zakt de bodem door drinkwaterwinning zelfs 10 centimeter per jaar,” zegt Pieter Ham, PhD kandidaat aan de TU Delft. Met *Finch Floating Homes* werkt hij aan een oplossing door stormbestendige, duurzame, drijvende woningen te ontwikkelen.

DE FILIPIJNEN

"Toen ik in 2015 voor het eerst in de Filipijnse stad Macabebe kwam, ten noorden van Manilla, overstroomde deze gemeente twee keer per dag. Mensen stonden soms tot aan hun nek in het water en konden geen kant op. Tegelijkertijd was er te weinig bouwgrond beschikbaar, terwijl de vraag naar huizen door de groeiende bevolking toenam. Drijvende huizen zijn dan een perfecte oplossing, want water om op te bouwen is er volop in dit soort kustgebieden. Zo heb je in de Filipijnen rijstvelden die permanent onder water staan en niet meer gebruikt worden. Dit zou een ideale plek zijn om drijvende huizen te bouwen."

WERELDWIJDE TREND

"Sowieso is het een wereldwijde trend om te kijken naar hoe we het water kunnen gebruiken voor woningbouw. In Rotterdam, waar ik woon, heb je daar volop voorbeelden van met de *floating office*, de *floating farm* en het dobberende bos. Ook in Amsterdam heb je drijvende woningen in de wijk IJburg en de meest duurzame drijvende wijk van Europa, Schoonschip, ligt in Amsterdam-Noord. Een drijvende woning is wezenlijk niet iets heel anders dan een woonboot, maar dit soort projecten gaan wel een stapje verder dan losse woonboten, omdat het op grote schaal ontwikkeld wordt."

Ook Nederland heeft last van een dalende bodem en een stijgende zeespiegel, maar daar waar de Hollandse dijken het water hier nog tegenhouden, lopen de steden in Zuidoost-Azië nu al regelmatig onder water. In Indonesië zijn zelfs plannen om de hele hoofdstad Jakarta, dat regelmatig onder water loopt, te vervangen door een nieuw te bouwen hoofdstad op het eiland Borneo.

LOKALE BOUWTECHNIEKEN

"Wij zijn ons gaan focussen op de Filipijnen," vertelt Pieter. "Anderhalf jaar geleden hebben we in Macabebe het eerste drijvende huis gebouwd, dat beurtelings door verschillende families bewoond wordt. Deze *pilot* heeft ons laten zien dat deze oplossing werkt en dat mensen hier inderdaad op zitten te wachten." Voor de bouw van het huis heeft *Finch Floating Homes* gekeken naar oude bouwtechnieken uit de omgeving.

Op het dak met pet: Pieter Ham

"Het huis lijkt op de *Bahay Kubo*, een traditioneel kubushuis op palen, dat helemaal open kan waardoor de wind voor ventilatie zorgt en er geen airconditioning nodig is. Het overhangend dak zorgt voor schaduw op de gevel. Die constructie is wel vatbaar voor storm, daarom kan je die bij ons inklappen als het hard gaat waaien. Dat geldt ook voor alle openingen: die kunnen dicht bij storm, zodat de wind geen vat kan krijgen op het huis. Terwijl we ons in Nederland vooral focussen op isolatie om het binnenklimaat aangenaam te houden, is hier ventilatie juist belangrijk."

WERKEN AAN OPLOSSINGEN

"Het belangrijkste is dat mensen een veilig gevoel hebben en dat is in ons drijvend huis gelukkig het geval. De woning beweegt natuurlijk op de deining van het water, maar woontorens bewegen ook en bij een drijvend huis accepteer je dat makkelijker." Het plan is om hierina een hele wijk van *floating homes* te bouwen in de aangrenzende gemeente Hagonoy. "Uiteindelijk is het onze ambitie om in heel Zuidoost-Azië dit soort projecten op te starten met duizenden woningen."

"De invloed van klimaatverandering wordt steeds groter. Er zijn zoveel plekken op de wereld waar we nu wonen, maar waar we straks niet meer kunnen wonen door bodemdaling, zeespiegelstijging, tropische stormen, extreme hitte, bosbranden, noem maar op. Ook Nederland ziet er over 100 jaar niet meer zo uit als nu. Drijvende woningen zijn een oplossing, maar er zijn veel meer oplossingen nodig. Door klimaatverandering komen hele vluchtelingenstromen op gang, ook daar moet een oplossing voor komen. Veel mensen realiseren zich niet hoe groot de problemen zijn waar we voor staan."

Toch ziet Pieter het niet somber in. "Ik ben ervan overtuigd dat er oplossingen zijn. We moeten het met z'n allen doen. Wij zijn nu toevallig begonnen in de Filipijnen waar veel van die klimaatproblemen samen komen en nu al zichtbaar zijn. Daar kan je meters maken en impact hebben. Over tien jaar is het in dit gebied heel normaal om een drijvende woning te hebben. Over twintig jaar hebben we dat ook op andere plekken gerealiseerd." ●

Drijven, dobberen en floaten op het water

Schoonschip

De meest duurzame drijvende wijk van Europa ligt in Amsterdam-Noord. Het is inmiddels misschien ook wel de bekendste drijvende woonwijk: Schoonschip. De bewoners zijn tien jaar bezig geweest voordat de huizen er lagen, maar dan heb je ook wat. Hier wonen 46 huishoudens op 30 arken. De helft van de arken is twee op één bak, oftewel de drijvende variant van twee onder één kap. Er zijn 500 zonnepanelen en 30 warmtepompen. De wijk gebruikt geen gas.

Floating farm

Als je een woning kan laten drijven, kan je ook een hele boerderij op het water bouwen. Sinds mei 2019 is de eerste drijvende boerderij ter wereld operationeel, de floating farm. Inmiddels zijn er duizenden mensen van over de hele wereld komen kijken. Het idee is om de boerderij terug te brengen naar de stad en zo de bewoners via een korte keten te voorzien van kwalitatief goed eten.

Floating office

Ook in Rotterdam, tenslotte dé havenstad van Nederland, wordt gewerkt aan de floating office. Dit wordt een duurzaam, drijvend kantoorgebouw dat grotendeels van hout gemaakt is en demontabel wordt. Het kantoor wordt zelfvoorzienend en volledig energieneutraal, met een groen dak. Het drijvende paviljoen zal zo'n 5 tot 10 jaar in de Rijnhaven liggen.

Dobberende bos

Niet alleen huizen maken onderdeel uit van onze leefomgeving, ook groen. Vijf jaar geleden werd in de Rijnhaven van Rotterdam het dobberende bos aangelegd. Inmiddels is dit bos, over water (hoe kan het ook anders?), naar Almere verhuisd waar het onderdeel zal zijn van de Floriade 2022. De twintig Hollandse iepen drijven in oude zeeboeien uit de Noordzee en vormen samen een drijvend tiny forest. Het is een kunstwerk van Jeroen Everaert. In de Rijnhaven zelf wordt de komende jaren onder andere gewerkt aan de aanleg van drijvende parken.

5 tips om je eigen woondroom te realiseren

Waar vind je grond voor een tiny house, hoe kom je in gesprek met de gemeente over jouw woondroom en hoe financier je jouw plannen? We vroegen het aan Dirk Bugter. Dirk is financieel adviseur bij Triodos Bank en heeft jarenlange ervaring met het financieren van uiteenlopende woonvormen. Zijn werk vindt hij het leukste als de plannen van woonpioniers ingewikkeld zijn of een beetje afwijken van de gebaande paden. Dan zoekt hij naar manieren waarop het wél kan en je begrijpt, daar houden wij van.

1

Doorzettingsvermogen en een lange adem

Het opzetten van een innovatief woonproject heeft tijd nodig. Het langste project dat Dirk begeleidde, de drijvende woonwijk Schoonschip in Amsterdam, duurde 10 jaar. Het kortste 3,5 jaar. Je kunt dus met een gerust hart zeggen, dat je een lange adem nodig hebt voor dit soort projecten, maar als je doorzet woon je straks wel precies zoals jij het wilt.

2

Doe het samen

Als je een project wilt starten, kun je het beste zoeken naar gelijkgestemden om het samen mee te doen. De gemeente gaat vaak makkelijker in gesprek met een vereniging of stichting dan met één persoon. Samen kun je meer gewicht in de schaal leggen en laten zien dat je bereid bent om veel tijd en energie in de realisatie van het project te steken. En dat is nodig, want het is lastig om grond te krijgen in Nederland, vooral als jouw ideeën afwijken van wat gebruikelijk is.

3 Maak er een project van

Als je mensen mee wilt krijgen met jouw ideeën, is het belangrijk om het projectmatig aan te pakken en je idee te ontwikkelen tot concreet plan, dat je vervolgens kunt uitvoeren. De meeste woonprojecten verlopen als volgt:

- a) Je neemt het initiatief om een woonproject op te starten. Je bedenkt waar het aan moet voldoen, zet je wensen op een rij en bepaalt je budget.
- b) Vervolgens maak je een plan dat je verder gaat uitwerken. Als het plan goed weergeeft wat je zou willen en je het samen met anderen wilt uitvoeren, dan kun je een stichting of vereniging oprichten. Als particulier, stichting of vereniging stap je vervolgens naar de gemeente. Komt er een gesprek op gang, dan kun je door naar de volgende stap.
- c) Het plan ga je verder ontwikkelen en je begint met het ontwerpen van je huis of huizen. Daarvoor zoek je hulp bij een adviseur, een aannemer en een architect, maar je klopt ook aan bij de bank om te praten over financiering.
- d) Is alles rond, dan ga je de realisatiefase in. Het bouwen gaat dan echt beginnen en dat vraagt om het maken van heel veel verschillende keuzes. Van keukens en badkamer tot de kleur van de deuren.
- e) Als alles is afgerond kun je er gaan wonen.

4 Een hypotheek

Om je woondroom te financieren, heb je (meestal) een hypotheek nodig. En daar zijn natuurlijk voorwaarden aan verbonden. Vanuit de bank, maar ook vanuit de overheid. Bij het verstrekken van een hypotheek kijkt een bank altijd naar de inkomsten die iemand heeft en de maandlasten die hij/zij kan dragen. Wat verdien je, wat kun je lenen en wat is het onderpand. Dat moet allemaal in verhouding zijn. En natuurlijk moeten we ons ook aan de regels van de overheid houden, die stelt dat je nooit meer dan 100% van de waarde van de woning mag financieren. Daarnaast is er een volwaardig onderpand nodig. Een huis, dat nagelvast staat op een stuk grond, of een boot, liefst met een steiger en een stuk grond in eigendom.

5

Een aantal voorwaarden voor financiering

We zetten de mogelijkheden en onmogelijkheden voor een aantal woonvormen voor je op een rij. Elke hypotheek is maatwerk en hangt van ontzettend veel verschillende factoren af. Laat je dus niet ontmoedigen als je hier leest dat iets niet kan. Je moet daarvoor echt jouw persoonlijke situatie en plannen bespreken, dus ga vooral in gesprek met de bank van jouw keuze.

Tiny House

Een tiny house moet nagelvast aan de grond staan om er een hypotheek voor te kunnen krijgen. Een tiny house op wielen is geen goed onderpand voor een bank en kun je dus niet financieren. Een demonstabel huis kun je wel weer financieren. Ook al kun je het weer uit elkaar halen, het staat toch op de grond.

De grond

Wil je zelf een huis bouwen, dan moet je op zoek naar grond en dat is in Nederland best een uitdaging. Je moet er namelijk ook op mogen bouwen, dus jouw plannen moeten overeenkomen met het bestemmingsplan van de gemeente. Wil je met meerdere woningen op een stuk grond bouwen, dan is het slim om de grond te splitsen. Dit zorgt ervoor dat het gemakkelijker is om een hypotheek te krijgen.

Eigen grond of erfpacht

Soms kun je een stuk grond kopen, maar soms wordt de grond in erfpacht aangeboden. Bij eigen grond kun je bij Triodos Bank – als je voldoet aan alle eisen natuurlijk – een hypotheek aanvragen, maar bij erfpacht ligt dat lastiger. Triodos Bank verstrekt alleen een hypotheek als de overheid eigenaar is van de grond, maar op particuliere erfpacht zijn ze niet zo dol. Tenzij deze eeuwigdurend vastligt.

Huur en koop

Veel van de woonprojecten worden gekocht met een hypotheek, maar soms financiert Triodos Bank ook een projecten, die huur- en koopwoningen combineren. Zo financierde de afdeling duurzaam vastgoed de plannen van woongroep de Zandroos. Op het hele pand kwam een zakelijke lening. Een deel van de woningen werd verkocht aan particulieren. En een deel wordt aan particulieren verhuurd. Deze woningen voor 50+ers zijn voor de helft verkocht aan particulieren. De andere helft wordt verhuurd.

Samen met anderen

Veel mensen willen samen met anderen in een huis wonen. Stel je wilt met drie andere volwassenen één boerderij kopen, waarbij je badkamer en keuken deelt. Dan kijkt de bank naar de inkomsten van alle vier de personen en hoe die in verhouding staan met de lasten van het huis. Als het uitkomt, komen er vier namen op de hypotheekakte, maar er zijn dan wel extra zekerheden nodig, want wat gebeurt er met het huis als een stel gaat scheiden? Of als er iemand komt te overlijden? Bij de notaris kun je dit soort zaken goed vastleggen en eventueel extra verzekeren en dan komt het goed.

Een andere optie is om het huis kadastraal op te splitsen. Dan heb je een eigen huishouden met een eigen hypotheek. Maar ook hier blijft het maatwerk. Ook dan kan je nog gezamenlijke ruimtes hebben, die je deelt. Deze ruimtes kunnen alle bewoners meefinancieren in hun hypotheek.

Een kleine portemonnee

Als je een kleine portemonnee hebt, is het lastig om een woning te kopen. Vaak kom je dan of iet aan bod, of je moet uitwijken naar de uithoeken van Nederland. Als je dan samen met anderen een project start, is er wel veel meer mogelijk. Of als je in een tiny house gaat wonen. In Aarle Rixtel werden tiny houses sleutelklaar opgeleverd voor 132.000 euro.

Op leeftijd of een uitkering

Als je al wat ouder bent, kun je zeker nog een hypotheek krijgen. Daarbij wordt natuurlijk wel gekeken naar je inkomen, vermogen en je vaste lasten. De bank kijkt dan of je met je pensioen ook nog steeds je hypotheek kunt betalen, of dat je in de financiële problemen gaat komen.

Of je met een uitkering een hypotheek kunt krijgen, hangt af van je leeftijd en het soort uitkering dat je ontvangt. Is het een permanente uitkering, dan zijn er mogelijkheden. Is het een tijdelijke uitkering, zoals een WW-uitkering, dan kan het waarschijnlijk niet.

Het krijgen van een hypotheek voor jouw woondroom kan best snel gaan. Je moet dan alleen wel goed voorbereid zijn. Dat wil niet zeggen, dat je niet in een eerder stadium al contact kunt opnemen met een bank. Triodos Bank staat er zeker voor open om jouw plannen te bespreken. Zolang je plannen maar duurzaam zijn natuurlijk. En het mooie is, dat je voor jouw duurzame plannen ook nog wordt beloond met een rentekorting.

Wij willen graag constructief meedenken

Erfdelen, aardehuizen
en tiny houses: in Olst-Wijhe
kan het allemaal wel

Op het eerste gezicht is Olst-Wijhe een onopvallende gemeente met twee kleine treinstations tussen Deventer en Zwolle. Toch trekt de gemeente met 18.000 inwoners de aandacht met een opvallend hoog percentage groene projecten. Zo vind je hier de eerste Nederlandse wijk met aardehuizen, is er een erfdelen-project, een energietuin met zonnepanelen, een voedselbos en er wordt gebouwd aan een nieuwe natuurinclusieve woonwijk met ruimte voor tiny houses, Olstergaard. Tijd om in gesprek te gaan met de wethouder Wonen en Duurzaamheid, Marcel Blind, want hoe kan het dat Olst-Wijhe wél ruimte maakt voor anders wonen en vergroening?

KLEINE AFSTAND TUSSEN BESTUUR EN INWONER

Marcel Blind: "In 2001 zijn Olst en Wijhe samengevoegd tot één gemeente. Steden moesten in die tijd vooral groeien en het platteland ruimte krijgen. We leefden een tijdje in de veronderstelling dat we zouden krimpen. Maar in een kleine gemeente is de afstand tussen bestuur en inwoner kleiner waardoor je flexibeler bent. Daar waar ideeën in grotere steden misschien stranden op bureaucratie, zijn hier mogelijkheden. Wij willen graag constructief meedenken en zien vooral kansen. Zowel in de wijk met aardehuizen als in Olstergaard komt de helft van de bewoners niet uit de omgeving. Ze zijn vanuit het hele land speciaal voor deze woonprojecten hierheen verhuisd."

DENKEN IN MOGELIJKHEDEN

"Het begon allemaal met een initiatiefgroep die bij de gemeente aanklopte, omdat ze aardehuizen wilden bouwen. Dat was nog nooit gedaan in Nederland. Wij vonden dat een interessant idee. Ook ingewikkeld, maar we dachten: laten we eerst eens ja zeggen en dan kijken we wel op wat voor belemmeringen we eventueel stuiten en hoe we dat kunnen oplossen. Een open houding is daarin belangrijk. Ga gewoon eens in gesprek met iemand die een idee heeft. Natuurlijk komen er fantasten langs, maar ook die moet je ontvangen. En met een paar vragen heb je snel genoeg in de gaten hoe serieus iemand is, want je moet wel

een doorzetter zijn als het gaat om projecten die anders zijn, zoals de aardehuizen-wijk bij ons of Schoonschip in Amsterdam. Die mensen zijn jaren bezig geweest en hebben heel veel 'nee' gehoord. Maar nu zijn het goede voorbeelden, die laten zien dat het wel kan. En natuurlijk is de grond in Olst-Wijhe goedkoper dan in de Randstad, maar je kunt ook samen met de bewoners een groene flat ontwerpen bijvoorbeeld. Denk in mogelijkheden."

LEREN VAN DE DINGEN DIE FOUT GAAN

"Bij elk project gaan er zeker dingen fout. Dan moet je niet zeggen: 'Dat doen we nooit meer', maar 'Hoe kunnen we dat de volgende keer ondervangen?' Zo leerden we van het aardehuizen-project dat een groep super gemotiveerde mensen niet genoeg is om bouwbedrijfje te spelen en een hele buurt uit de grond te stampen. De bewoners zijn vijf jaar bezig geweest met bouwen, terwijl de meesten tijdelijk in een tent of caravan sliepen. Dat is in de zomer nog wel leuk, met een kampvuurtje, maar 's winters als het vriest is het geen feest, zeker niet met kleine kinderen. Bovendien gaat een deel van je 'gewone' leven door. Het was veel en fysiek heel zwaar. Dan kun je als overheid zeggen: 'Dit hebben jullie zelf zo gewild', maar je moet bewoners ook tegen zichzelf beschermen en leren uit eerdere ervaringen."

Marcel Blind

IN GESPREK BLIJVEN

"De bewoners van de aardehuizen-wijk zijn letterlijk begonnen in een weiland met wat bomen. Bij Olstergaard hebben we dat anders aangepakt. Er moet van alles onder de grond aan voorzieningen. De bewoners zijn heel erg betrokken, maar in hun enthousiasme nemen ze soms te veel hooi op hun vork. In eerste instantie wilden ze bijvoorbeeld een autovrije wijk, maar het gaat hier om 77 huishoudens. Het duurt niet lang of iemand heeft bijvoorbeeld z'n been gebroken en wil dan eigenlijk toch wel met een auto bij z'n huis kunnen komen. Het is wel zo dat de parkeerplaatsen aan de rand van de wijk liggen. Maar alle woningen zijn bereikbaar met de auto, zodat zware boodschappen tot aan de deur gebracht kunnen worden."

"Of neem het groen onderhoud: dat willen de bewoners graag zelf doen, maar als je bomen moet snoeien met een hoogwerker, is het toch wel handig om daar een professioneel bedrijf voor in te huren. Ligt die verantwoordelijkheid dan bij de bewoners of bij de gemeente? Dat zijn allemaal zaken waar je over moet nadenken en waar je de bewoners als gemeente bij moet helpen. We blijven continu in gesprek."

ZIE OOK DE VOORDELEN

"Een initiatief vanuit de bewoners levert vaak heel veel voordelen op. Sociale cohesie binnen een buurt bijvoorbeeld en gezonde bewoners die gelukkiger zijn. In heel veel wijken zie je verpaupering ontstaan als de kinderen na een jaar of 20, 30 vertrokken zijn. Onrust, wietplantages, werkloosheid: dat kost allemaal bakken met geld. Als je dat kunt voorkomen, levert dat miljoenen op. Natuurlijk zullen er in wijken als Olstergaard of de aardehuizen ook mensen verhuizen, maar het DNA van de wijk is anders. Mensen kijken meer naar elkaar om. Als er dan iemand werkeloos wordt, zorg je er met elkaar voor dat diegene niet afglijdt. Als je verbinding hebt met de plek waar je woont, voelen bewoners zich medeverantwoordelijk. En die verbinding ontstaat al als bewoners mee kunnen denken over de inrichting van hun woonomgeving." ●

Aardehuizen

Aardehuizen worden ook wel *earthships* genoemd en zijn een bedenkssel van de Amerikaanse architect Michael Reynolds. Hij maakte zich in de jaren '70 al zorgen over het klimaat en de groeiende afvalberg en begon daarom te pionieren met ecologisch bouwen waarbij hij afval combineerde met natuurlijke materialen. De muren van aardehuizen worden vaak gemaakt van afgedankte autobanden die vol gestampt worden met zand en gestuukt worden met een dikke laag leem, adobe of kalk. In Olst-Wijhe staat de eerste Nederlandse wijk met 23 aardehuizen op ruim een hectare grond. De bewoners hebben de zelfvoorzienende huizen in de wijk samen gebouwd.

Erfdelen

Het principe van erfdelen is eigenlijk heel simpel. Het erf van een vrijgekomen woonboerderij wordt verdeeld tussen verschillende huishoudens, die op die manier sociaal, duurzaam en kleinschalig kunnen wonen. Tegelijkertijd ga je zo de leegloop van het platteland tegen, is het idee van initiatiefnemer en bedenker Pieter Parmentier. Sinds de oprichting van zijn site hebben 2100 belangstellenden uit het hele land zich al gemeld. Dat zijn 1400 huishoudens. Olst-Wijhe kent één van de eerste projecten op dit gebied.

Olstergaard

Olstergaard is een nieuwe, natuurinclusieve woonwijk in Olst-Wijhe. Oude paden en bomen behouden hier gewoon hun plek, de huizen worden energieneutraal en zoveel mogelijk circulair gebouwd, er is ruimte voor tiny houses en woongemeenschappen en de natuur krijgt voorrang. Sterker nog: het in balans brengen van mens en natuur is het uitgangspunt van de wijk waarvoor het plan door gemeente en de toekomstige bewoners samen ontwikkeld is. De eerste mensen trekken na de zomer van 2021 al in hun tiny house, waaronder Marjolein Jonker van Tiny House Nederland.

Duurzaam je huis inrichten, 5 tips van interieurstylist Iris van Asselt

Als we het over anders wonen hebben, gaat het vaak over het huis. We willen in de natuur, met een kleinere voetprint, tegen lagere lasten en in de buurt van gelijkgestemden wonen. Vaak komen we dan uit op iets als een tiny house, een yurt, een eco-gemeenschap, een hofje of een vriendenboerderij. Maar waar we bij anders wonen vaak minder snel aan denken, is de inrichting van ons huis. Toch zouden we dat wel moeten doen, want Nederland heeft ongeveer 250 miljoen kilo aan interieur afval per jaar waarvan slechts 10% wordt hergebruikt. Iris van Asselt is duurzame interieur stylist. Ze deelt haar tips voor het duurzaam inrichten van je huis.

1

Begin bij de basis

Met je verf kan je al duurzame keuzes maken door voor een water dragende verf te kiezen. Daar zitten minder chemicaliën in dan in synthetische verf. Denk bijvoorbeeld aan merken als Fairf of RAW Paints. Bij die laatste koop je duurzame verfpoeder waar je zelf alleen nog water aan hoeft toe te voegen. Gelukkig komen er steeds meer merken met verf op waterbasis.

2 Kies voor natuurlijk materialen

Als je een vloer wil leggen, kiezen mensen vaak voor laminaat of pvc, maar kijk ook eens naar de natuurlijke opties. Zo kan je marmoleum, hout of kurk leggen, maar je kan ook kiezen voor een natuurlijk tapijt van bijvoorbeeld sisal of andere grassoorten. Natuurlijke vloeren zijn vaak wel wat duurder dan de niet-natuurlijk varianten, al kan je ook heel goed tweedehands vloeren vinden, bijvoorbeeld op Marktplaats of bij Buurman, die tweedehands bouwmaterialen verkoopt. Let er bij houten producten op dat je kiest voor hout dat zo puur mogelijk is en niet te veel bewerkt is, zoals fineer bijvoorbeeld.

3 Waardeer wat je hebt

We zijn, net als bij fast fashion, een beetje geneigd om voor het makkelijke, snelle interieur te gaan en dat dan elke zoveel jaar te vervangen. Als je opnieuw gaat inrichten, is het goed om je inboedel onder de loep te nemen en te kijken of je er nog wat mee kan. Sommige meubelstukken hebben een verhaal waar een herinnering aan hangt. Soms hoeft je alleen de pootjes onder het kastje van je oma te vervangen, een stoel opnieuw te (laten) bekleden of een tafel een likje verf te geven om hem weer leuk te vinden. Die unieke meubelstukken kan je dan prima combineren met wat nieuws.

4 Ga voor tweedehands

Als je voor iets nieuws gaat, kijk dan eerst naar de tweedehands mogelijkheden. Marktplaats staat er vol mee, maar je kan ook terecht op sites als Whoppah, Reliving, Neef Louis of Van Dijk & Ko. Er zijn ook steeds meer fysieke winkels die zich specialiseren in tweedehands, vintage of circulair, dus zoek ook wat er bij jou in de buurt te vinden is.

5 Kies voor gerecycled en circulair

Je hebt ook mooie gerecyclede materialen en meubelstukken. Zo kan je de wand of een deel daarvan bekleden met gerecycled vilt van i-Did. Dat is gemaakt van oude uniformen van bijvoorbeeld de Efteling, KLM en defensie. Maar je hebt ook tafels die gemaakt zijn van oude gymzaalvloeren bijvoorbeeld of keukenkastjes die van zeewier worden gemaakt. Nel in Amsterdam-Noord heeft hele mooie circulaire, duurzame banken. En zo creëer je een interieur met een verhaal, dat je daardoor ook minder snel bij het grofvuil zet.

Wat ook een optie is, is om je inboedel te leasen. Daar zijn steeds meer opties voor.

Voor het onderhoud van je huis laat je een hovenier komen

Bob bouwt een huis van
levende bomen

Eén ding is zeker: het bouwen van een levend huis gaat niet over één nacht ijs. In de eerste plaats, omdat zo'n huis moet groeien, letterlijk. Maar ook omdat het bouwen met levende materialen echt pionieren is. Bob Radstake uit Dalfsen is de eerste en vooralsnog enige ter wereld die het voor elkaar krijgt. Hij is inmiddels met de derde versie van zijn huis bezig, maar drie keer is scheepsrecht. "Deze keer gaat het helemaal goed. Het gaat niet rotten of omvallen en het mag van de gemeente."

HETKANWEL.

De routebeschrijving naar het huis van Bob, zijn vrouw Cathelijn en hun dochter Lelie is al even bijzonder als het huis zelf. Na 100 meter rechts het bosje in, weggetje volgen, vierde bocht aan de linkerkant bij de groene truck. Maar het werkt: we rijden in één keer naar het levende huis in aanbouw, dat tussen de nog kale bomen in het Vechtdal (Overijssel) staat. Als we uit de auto stappen, loopt Bob ons, samen met zijn hond Kwispel, tegemoet. Hij heeft het terrein net afgezet met een kersvers vlechtwerk van wilgentakken en houten planken. “Normaal gesproken ben ik niet zo van een hek om je terrein,” zegt hij bijna verontschuldigend. “Maar de hond is kampioen ontsnappen.” Terwijl de vogels luidkeels de lente inluiden met hun gefluit, probeert Kwispel ons enthousiast te begroeten door tegen ons op te springen. Bob houdt hem tegen.

LIVING VILLAGE FESTIVAL

Hij draagt een bruingroene *hoody* van het *Living Village Festival*, dat hij drie jaar lang met zijn vrouw organiseerde en waarmee hij bezoekers van over de hele wereld wist te trekken. Maar het festival met z’n vele workshops is vorig jaar door de coronapandemie failliet gegaan. “Nu deel ik mijn kennis met dit soort interviews,” zegt Bob lachend. Hij leidt ons rond over het terrein.

Het bestaande houten huisje wordt langzaam omgetoverd tot levend huis met een extra aanbouw voor de nieuwe slaapkamer van dochter Lelie en een atelier voor Bob. In het aangrenzende huisje, waar een boom in de voorgevel is verwerkt, vind je de badkamer (met composttoilet en een alkoof om een vuurtje te stoken tijdens het douchen) en de yogaruimte van waaruit Cathelijn digitaal lesgeeft.

DRIE KEER IS SCHEEPSRECHT

“De eerste versie van ons huis maakte ik met biologisch afbreekbare zandzakken,” vertelt Bob als we met een kop thee in de keuken zitten. “Ze hadden beloofd dat die 5 jaar goed zouden zijn, maar het begon na een paar maanden al te rotten en dus stortte het bouwwerk op een gegeven moment in. Toen heb ik een tweede versie gebouwd met betonnen bloembakken uit de jaren ‘80, die ik gratis kon ophalen. Maar toen maakte de gemeente bezwaar en kon ik de boel weer afbreken. Nu heb ik goedkeuring dat ik binnen de bouwkaders mag bouwen wat ik wil. Deze keer

heb ik bloembakken gemaakt van oude schooltafeltjes uit de jaren ‘70. De kauwgom zit er nog op. De meeste bakken zijn driehoekig en 1 meter bij 50 en 50 centimeter groot. Ik stapel ze halfsteens op, zodat je vierkante plantengaten overhoudt aan de buitenkant.”

ZUURSTOFPOSITIEF EN EETBAAR

“Bloembakken zijn dé manier om levend te bouwen,” legt Bob uit. Je stampt ze vol met aarde, stapelt ze op en plant er bomen in. “Aan de noordkant heb ik er iepen in gezet en aan de westkant essen. Dit jaar zijn ze groot genoeg om de eerste verbindingen te maken. Je knoopt ze als het ware aan elkaar waardoor ze over een paar jaar met elkaar vergroeid zijn tot één boom. Aan de zuidkant komen fruitbomen, zodat het huis straks niet alleen zuurstofpositief is, maar ook eetbaar.”

“Over tien tot vijftien jaar zijn de bomen sterk genoeg om het huis te dragen. Dan is het dus ook geen probleem als de houten bloembakken vergaan, al houden deze schoolbanken het nog wel even vol.” Het huis is zo ontworpen dat het regenwater van het dak de bloembakken in druppelt. “Maar je kan ook grijs water van de douche of het afwassen de bloembakken in laten stromen.”

HETKANWEL.

HET BIJGROEIEN VAN EEN BALKON

De onderste bomen staan met hun wortels in de volle grond. Tegen de tijd dat de voeding uit de bloembakken getrokken is, versmelten de bomen en kunnen de onderste bomen de bovenste exemplaren voeden met hun sapstroom. Onderweg een tak erbij enten voor een extra draagconstructie voor bijvoorbeeld een balkon, kan gewoon.

De boompjes in de muur van het eerste levende huis ter wereld zijn nu nog jong. "Het duurt net zo lang als het groeien van een volwassen boom voor je een volgroeide en volwassen muur hebt. Bomen doen alles langzaam." In de tussentijd zorgt Bob voor het huis, zoals je voor een tuin zorgt. "In één muur zitten 200 à 300 bomen met net zoveel DNA-verstrengelingen. Als ik zie dat een stuk het moeilijk heeft, kan ik het ringen. Daarmee onderbreek ik de sapstroom waardoor het stuk uitdroogt en de ziekte zich niet verder verspreidt."

EEN WERELDWIJDE BEWEGING

Het bouwen van zijn eigen huis is pas het begin wat Bob betreft. "We zijn nog steeds op zoek naar een stuk land om het in het groot te doen en een heel levend dorp te bouwen van zo'n tien tot twintig huisjes. Dat hoeven echt niet allemaal off grid huizen te zijn, zoals dat van ons. Je kan in principe ook een villa bouwen van levende bomen. Om een levend huis te onderhouden laat je de hovenier of de boomverzorger komen in plaats van de schilder. Daarmee creëer je een hele nieuwe bedrijfstak."

Het levende huis is volgens Bob één van de oplossingen voor de huidige klimaatcrisis. "We moeten bossen planten, maar we kappen ze juist om huizen te bouwen. Die huizen zijn van steen, van dood materiaal, gebouwd op zand waar niks groeit. Groen krijgt een kleine plek in de vorm van postzegeltuintjes. Als we de huizen bedekken met bomen of huizen bouwen van bomen, dan leven we in harmonie met de natuur. Wij leven dan aan de binnenkant en de vogels en dieren leven dan aan de buitenkant van hetzelfde huis. Bovendien zijn bomen de ultieme luchtfilters en maken ze zuurstof. Ik wil aantonen dat het kan en prettig is. Hopelijk gaan mensen over de hele wereld dan levend bouwen."

HOE ONTSTAAT ZOIETS?

Je zou het niet zeggen als je Bob zo gepassioneerd hoort praten over de natuur en zijn levende huis, maar hij is niet altijd met bomen bezig geweest. Er was een tijd dat hij een woonhuis had in de stad Lochem, 40 uur per week werkte en in

het weekend vooral bezig was met gamen of tv kijken. "Ik realiseerde me op een gegeven moment dat het leven meer moest zijn dan dit en dus nam ik een drastisch besluit. Ik zegde alles op en vertrok voor een jaar naar Australië waar ik vier maanden onder een zeiltje in de *bush* woonde, tussen de slangen en spinnen. De verbinding met de natuur was er dus wel. Toen ik terugkwam in Nederland ben ik vrij snel met levend bouwen begonnen."

Het concrete idee ontstond twaalf jaar geleden tijdens een bezoek aan eco-gemeenschap Ecotribe in Teuge. "Daar stond ik voor een hele dikke populier en zag ik een soort Pipi Langkous huis voor me van levende bomen. Toen ben ik onderzoek gaan doen. Ik kwam terecht bij Konstantin Kirsch die in Zuid-Duitsland bezig was met *Naturbauten*, bouwen met natuurlijke structuren."

Hij was niet de eerste die zich bezighield met 'natuurbouwen' of 'levend bouwen'. Zo publiceerde Arthur Wiechula in 1926 al een belangrijk boek in Duitsland over het bouwen van levende huizen, al kwam hij er tijdens zijn leven niet aan toe er ook echt één te bouwen. Wel bouwde hij een muur van populieren naast een stuk spoorbaan om de sneeuw tegen te houden. "Er zijn wel huizen of kerken gebouwd van levende bomen," licht Bob toe. "Maar daar zijn de muren meer een soort hekwerk met gaten ertussen. Dat wordt nooit een massief huis. Ik heb dat opgelost door met zelfgemaakte bloembakken te werken."

HETKANWĒL.

HET OOGSTEN VAN TAFELS

Bob was de eerste in Nederland die ging bouwen met levende materialen. Hij begon met stoeltjes, tafels en kunstwerken van wilgen. Hij laat ons een hoek van de tuin zien waar hij momenteel twee tafels 'kweekt' en waar ook twee wandelstokken op kweek staan. De stok komt als drie bomen uit de grond, die om een kristal heen groeien en bovenaan vergroeid zijn tot één staf. "Die oogst ik deze zomer door hem vlak boven de grond af te zagen en om te draaien." Dat principe gebruikt hij ook voor de tafels, waar verschillende bomen om een glazen plaat heen groeien en boven het blad in elkaar gevlochten worden tot poten. "Bij de oogst knip ik de boompjes vlak onder het blad af en draai ik 'm om. Daarna kan ik hier weer een nieuwe tafel groeien."

Terwijl de groene blaadjes nog maar voorzichtig tevoorschijn komen, schets Bob een beeld van hoe het er over tien jaar uit zal zien. Met een poort van kersenbomen en groene muren van één grote aan elkaar gegroeide boom. We kunnen niet wachten dat te zien. ●

7 Levenslessen Anders Wonen

Bij hetkanWEL spreken we wekelijks met mensen die uit het systeem gestapt zijn, hun eigen weg hebben gevonden en bijzondere dingen doen. Onderdeel daarvan is Anders Wonen: meer in het groen, een kleinere voetafdruk, lagere lasten en meer connectie hebben met elkaar en met de natuur. Dat is eigenlijk wat we allemaal willen, maar het is ook makkelijker gezegd dan gedaan. Want: tussen droom en daad, staan wetten in de weg en praktische bezwaren, schreef Willem Elsschot al in zijn gedicht 'Het Huwelijk'. Daarom hebben we zeven levenslessen van woonpioniers voor je op een rij gezet.

1

Ga op onderzoek uit

Vaak weten we wel dat we anders willen wonen, maar weten we niet zo goed hoe en wat. Daarom is het goed om te beginnen met onderzoek naar je kernbehoeften. "Als je jezelf vragen stelt, helpt dat om te komen tot jouw absolute *musthaves* en *dealbreakers*," zegt Marjolein Jonker, alias Marjolein in het klein. Zij is één van de eerste Nederlandse tiny house bewoners. "Als je iets in je leven wilt veranderen, ligt daar vaak een behoefte aan ten grondslag. Sommigen willen de stad uit en meer natuur om zich heen, anderen willen hun ecologische voetafdruk verkleinen of zijn juist op zoek naar meer verbondenheid met andere mensen of spiritualiteit. Als je weet wat voor jou belangrijk is, gaat dat je helpen in je zoektocht naar de woonvorm én de plek die echt bij jou past."

2

Zet de eerste stap, de rest volgt vanzelf

“De meeste mensen weten niet zo goed hoe ze de eerste stap moeten zetten,” zegt Bob Radstake. Hij werkt in Dalfsen aan een huis van levende bomen (zie pagina 59) en is daarmee de eerste ter wereld die levende huizen bouwt. “Mijn advies is altijd: kijk in eerste instantie vooral goed naar wat je nodig hebt. We denken vaak een hoog salaris nodig te hebben om alle kosten te kunnen betalen, maar is dat wel zo? Op sommige kostenposten kan misschien bezuinigd worden. Ik had een huis en een fulltimebaan, terwijl ik in het weekend vooral aan het gamen en tv kijken was. Daar werd ik niet gelukkig van. Ik heb toen alles opgezegd en ben op reis gegaan. Zo drastisch hoeft het niet, maar als je weet waar je echt gelukkig van wordt, kan je dat wat geld kost afbouwen en opbouwen wat je echt wilt. Als je nog maar drie dagen hoeft te werken om je kosten te dekken, kan je de andere vier dagen van de week gebruiken om op avontuur te gaan, mensen te ontmoeten en te kijken wat bij jou past en wat voor jou werkt. Via festivals, workshops en vrijwilligerswerk, bouw je vanzelf een netwerk op. En dan zie je ook: ik hoef het wiel helemaal niet zelf uit te vinden, ik kan het samen met anderen doen. Als je de eerste stap zet, komen de volgende stappen vanzelf.”

3 Keuzes maken, kan onderweg wel

Ook Iris Coehoorn & Bouke Kooreman zeggen: begin gewoon. Na hun wereldreis bouwden ze binnen een jaar hun eigen tiny house en vonden ze een tijdelijke woonplek in Apeldoorn waar ze vijf jaar mogen blijven. “Er zijn tientallen beren op de weg en valkuilen waar je in gaat stappen, maar extra voorbereidingstijd gaat dat niet voorkomen. Dus ga gewoon lekker aan de slag en weet dat je niet bij voorbaat alles hoeft dicht te timmeren. Keuzes maken kan je onderweg ook nog doen. Als je je eigen huis gaat bouwen, moet je elke keer nieuwe dingen leren: van dakbedekking tot aan loodgieten en elektra aanleggen. Sommige dingen vonden we te ingewikkeld en hebben we uitbesteed aan professionals, andere dingen leerden we onszelf aan. Op YouTube vind je honderden *tutorials* waar ze je stap voor stap uitleggen hoe je iets kan doen. Vooraf hadden we alleen een richting bepaald en vanuit daar ontstond vanzelf een plan, dat we regelmatig bijstuurden.”

4 Probeer het gewoon

Marc van Bokhoven en Angèle van Weert koesterden al langer de wens om naar Italië te verhuizen, maar tijdens een hittegolf besloten ze dat Zweden misschien een beter idee was. Ze waren er nog nooit geweest, dus reisden

ze af naar het noorden om het land te ontdekken. Binnen een paar maanden kochten ze een huis in het bos. Zo snel kan het dus gaan. “Ik denk dat het scheelt dat wij allebei ondernemers zijn,” zegt Angèle. “Dan probeer je ook gewoon dingen. Soms lukt het en soms niet, maar ook dan is het een leerproces en een avontuur. Dus omarm de beren op de weg als ze komen. Uiteindelijk kan je de boel altijd weer verkopen en vertrekken. Je weet immers toch nooit hoe het leven loopt. Maar als ik op mijn sterfbed lig, wil ik niet denken, had ik maar...”

5 Laat je niet weerhouden door de mening van anderen

Er zullen altijd mensen zijn, die bezwaren opperen. Zo kregen Marc en Angèle vaak de vraag of ze dat nou wel moesten doen, op hun leeftijd (in de vijftig) nog helemaal het roer omgooien. “Laat je niet weerhouden door de mening van anderen en die van de maatschappij, over ‘hoe het hoort’ of wat goed is voor jou. Want dat weet je het beste zelf,” zegt ook Marjolein. Toen zij haar rijtjeshuis verruilde voor een tiny house kreeg ze daar ook volop vragen over, zeker omdat haar standplaats in Alkmaar pas een dag voordat ze haar huis uit moest, rondkwam. “Mensen zijn vaak een beetje bang om te veranderen, want stel dat het tegenvalt?”

Anderen willen je dan ook graag behoeden voor beslissingen waar je mogelijk spijt van krijgt. Maar angst is een slechte raadgever zoals je weet. Er is veel meer mogelijk dan de standaard, en vele mensen zijn je voorgegaan. Laat je door hen inspireren, luister goed naar je gevoel, doe onderzoek en ga ervoor.”

6 Vier elke mijlpaal in het proces

Evelijne Bruning en Bart Noort verbouwen samen met Lieke en Martin van den Berg Cieraad een oude boerderij tot de ideale plek om ooit oud te worden. Tot het huis af is, kamperen ze met hun kinderen op het terrein. Los van elkaar hadden ze dit project nooit kunnen doen, niet in financieel opzicht, maar ook mentaal. Want als iemand het even niet ziet zitten, zijn er nog drie mensen over die er vol voor gaan en de moed erin houden. “Het is belangrijk om elk moment als er weer iets af is te vieren,” zegt Martin. “En om de balans tussen werk en ontspanning te bewaren,” vult Lieke aan. “Voor zo’n project heb je een lange adem nodig en je wil niet halverwege omvallen. Zie het werk dat er nog is, maar draag het niet. En als het even tegenzit, stap dan weer terug in je droom. Dan weet je waar je het voor doet.” “Durf te dromen dat het WEL kan,” voegt Evelijne daar aan toe. “Er zijn oneindig veel mogelijkheden, potjes, regelingen en hulp is altijd te krijgen, als je er om durft te vragen.”

tiny house van Bouke & Iris

7 Maak goede afspraken met elkaar

Het is niet niks om met twee families een grote verbouwing aan te gaan. “Blijf naar je eigen stuk kijken,” tipt Bart hiervoor. Op een gegeven moment slaat de vermoeidheid toe en spelen kleine ergernissen op. “Als de ander er even helemaal doorheen zit, hoef je daar niet in mee te gaan. Laat het gewoon even voor wat het is en kijk vooral ook naar het licht in de ander. Kleine ergernissen hoef je echt niet helemaal uit te praten. En belangrijk, maar vooraf duidelijke afspraken over de inbreng van uren en geld. Dat scheelt ook.” Dochter Yanne (14) voegt hieraan toe, dat het met zo veel mensen wel heel fijn is om ook een eigen plek te hebben waar je je kunt terugtrekken en alleen kan zijn.

Het Zweedse huis van Marc en Angèle

Voetnoten

- ¹ Bron Rijksoverheid
- ² www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/51/prognose-3-5-miljoen-alleenwonenden-in-2030
- ³ www.cbs.nl/nl-nl/visualisaties/dashboard-bevolking/woonsituatie/huishoudens-nu
- ⁴ www.ad.nl/wonen/woonakkoord-gesloten-voor-bouw-van-1-miljoen-huizen~aec-c3c29/
- ⁵ www.technischweekblad.nl/artikelen/tech-achtergrond/we-ontkopen-niet-aan-biobased-bouwen
- ⁶ MilieuCentraal, 2020.
- ⁷ Tegenlicht, seizoen 20, aflevering 9, 21 maart 2021
- ⁸ Tegenlicht, seizoen 20, aflevering 9, 21 maart 2021
- ⁹ www.tinyhousenederland.nl/uitslag-tiny-house-nederland-enquete-2018/
- ¹⁰ www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2021/01/bevolkingsgroei-grotere-steden-stokt-door-lage-immigratie
- ¹¹ www.rtlnieuws.nl/economie/life/artikel/5170135/expat-nederland-aantal-cbs-gebleven-vertrokken-coronacrisis
- ¹² www.stadszaken.nl/artikel/3232/bevolkingsgroei-grote-steden-neemt-af#:~:text=In%202020%20is%20de%20bevolking,kleinere%20gemeenten%20buiten%20de%20Randstad
- ¹³ The Substitute, online platform voor duurzaam verbouwen & interieur

Meer informatie

ALGEMEEN

www.hetkanwel.nl
www.milieucentraal.nl/huis-en-tuin
www.vpro.nl/programmas/tegenlicht/lees/specials/2021/woonpioniers
www.binnenstebuiten.kro-ncrv.nl/wooninspiratie
www.crowdbuilding.nl
wwwoof.net

KLEINHUIZEN

www.kleinhuizen.nl

ABC ANDERS WONEN

www.3dprintedhouse.nl/nl/project-info/project-milestone
www.breeam.nl
www.triodos.nl/cpo
www.omslag.nl/wonen/ecodorpen
www.cveg.nl
www.ecodorpennetwerk.nl
www.ecodorpboekel.nl
www.ecodorp-bolderburen.nl
www.erfdelen.nl
www.knarrenhof.nl
www.iewan.nl
www.tinyhousenederland.nl
www.tinyfindy.com
www.marjoleininhetklein.com
www.marjoleininhetklein.com/cursusaanbod/register-van-aspirant-tiny-house-bewoners
www.hetbewustestel.nl
www.woonpioniers.nl
www.sustainerhomes.nl
www.vanverhalen.nl/

Fotoverantwoording

www.stefanoboeriarchitetti.net/en/project/vertical-forest
www.wonderwoods.com
www.wikihousenl.cc
www.dewarren.co

PEEL NATUURDORPEN

www.peelnatuurdorp.nl

MINITOPIA

www.minitopia.eu
www.rezone.eu

FINCH FLOATING HOMES

www.finchfloatinghomes.com

DRIJVEN, DOBBEREN EN FLOATEN OP HET WATER

www.schoonschipamsterdam.org
www.floatingfarm.nl
www.forbuilding.nl
www.dobberendbos.nl

OLST-WIJHE

www.wonen.olst-wijhe.nl/olstergaard
www.aardehuis.nl

DUURZAAM INRICHTEN

www.duurzameinterieurstylist.nl
www.thesubstitute.nl
www.buurman.in

LEVEND BOUWEN

www.thegreenmanproject.nl

Alle foto's zijn door de geïnterviewden zelf aangeleverd uit hun privécollectie of gemaakt door onze fotograaf Marie van der Heijden, met uitzondering van:

Wyke Potjer - pg 8-11 *tiny house Natasja Oosterloo van der Weg*, pg 10 *portret Natasja Oosterloo van der Weg*, pg 12 *tiny house Merle Jorink en Niels ten Broeke*, pg 48, pg 50, pg 52
 Karolina Grabowska - pg 14, pg 24
 Karin Cijssouw - pg 14 *portret Marina van der Wal*
 Brett-Sayles - pg 17
 Zac Wolff - pg 18
 Pixabay - pg 22
 Gianluca Grisenti - pg 42
 George Desipris - pg 43
 Gontran Isnard - pg 44
 Hilary Bird - pg 47
 Harry Cooke - pg 54
 Maria Orlova - pg 55
 Ksenia Chernaya - pg 57
 Eberhard Grossgasteiger - pg 66
 Laura Reed - pg 67
 Nachele Nocom - pg 68
 Ana Maria - pg 69
 Het Bewuste Stel - pg 70

HETKANWEL.